

Onderwerp
Rond tafel gesprek Opsporing

Commissie Justitie en Veiligheid

Organisatieonderdeel
Politie
Portefeuille Opsporing

Behandeld door
Wim van Amerongen

Functie
Programmadirecteur
Toekomstbestendig Opsporen
en Vervolgen

Telefoon
06-13253383

E-mail
wim.c.van.amerongen@politie.nl

Ons kenmerk
2020-10-05-001

Uw kenmerk

In afschrift aan
[Klik hier als u tekst wilt invoeren.](#)

Datum
5 oktober 2020

Bijlage(n)
0

Pagina
1

Geachte leden van de commissie,

Door de COVID-crisis kreeg de brief van het regionaal veiligheidsoverleg Oost-Nederland en de rechtbankpresidenten van Arnhem en Zwolle afgelopen april niet de aandacht die het verdiende. Het was namelijk bijzonder dat een regionale coalitie van OM, rechtspraak en politie zo scherp verwoordde dat met de manier waarop de vervolging en de opsporing van criminaliteit gefinancierd wordt, we op het verkeerde spoor zitten.

De aanleiding voor de brief was dat sinds 2019 ook het OM onderworpen is aan de zogeheten 'outputfinanciering'. Het is een systeem dat ook de rechtbanken kennen. Het houdt in dat ze per '**zaak**' worden betaald. Het was eigenlijk wonderlijk dat deze vorm van financiering nog in 2019 werd opgelegd. Het hoorde bij de filosofie van het New Public Management, waarvan de keerzijdes de afgelopen 10 jaar steeds duidelijker zijn geworden. Het idee dus dat de overheid beter functioneert als ze bedrijfsmatige organisatieprincipes hanteert. Het leidde tot een professionalisering van de overheid, maar ook dat de focus veel te veel op het halen van in cijfers uitgedrukte productie en het beperken van kosten kwam te liggen. Zo dreigde zich een publieke sector te ontwikkelen waarin elk onderdeel zich steeds meer gedraagt als een BV-tje en raakte het maatschappelijk effect op de achtergrond.

Dit is precies wat er volgens de briefschrijvers in de strafrechtketen aan de hand is. De ontwikkeling van de samenleving en de criminaliteit gaat snel. Ondertussen raken Openbaar Ministerie, rechtbanken, politie en overheid verstrikt in een bureaucratisch moeras van onderlinge prestatieafspraken. De vraag is dan alleen: wat nu? In de brief wordt gesuggereerd een 'stuuringsmodel te ontwikkelen dat het maatschappelijk effect van de integrale aanpak (op daders, slachtoffers, omgeving) van de overheid als geheel centraal stelt in plaats van elke partner afzonderlijk'. Eerlijk gezegd is die aanbeveling nog behoorlijk vaag. Al heel lang weten we dat de slechte samenwerking in de strafrechtketen een slagvaardig en doeltreffend functioneren in de weg zit. In 2000 deed de Inspectie voor de Politie al onderzoek naar deze samenwerking. Het rapport 'Op de keten beschouwd' doet een aantal aanbevelingen die ik ook teruglees in het in 2012 gepresenteerde programma 'Verbetering van de Prestaties in de Strafrechtketen'. En jawel, dit jaar heeft PWC opnieuw de Strafrechtketen doorgelicht met aanbevelingen die erg lijken op de bevindingen die het accountantskantoor in 2000 presenteerde.

De vaagheid van de briefschrijvers heeft te maken met een groot taboe waar men niet over wil praten. Namelijk dat de huidige manier van organiseren en besturen van het Strafrechtstelsel eigenlijk op de schop moet. De focus op **de 'zaak'** in plaats van op burgers zegt eigenlijk al alles. In aangifte zit de personificatie nog van het woord aangever, in '**zaak**' niet. De vrouw of man verdwijnt ermee uit beeld.

Onderwerp
Rond tafel gesprek Opsporing

Datum
5 oktober 2020

Pagina
2 van 3

Het gebruik van taal blijkt dan veel te kunnen verhullen. We hebben het over zaken die we 'op de plank zetten' of kwijtraken in 'de pijn'. In werkelijkheid zijn het dan burgers (slachtoffers) die op de plank worden gezet om vervolgens ergens in de pijn vermist te raken.

Een van de vragen die ik me op dit moment samen met bevlogen professionals stel is hoe we de focus kunnen verleggen. Daarbij laten we ons inspireren door de NS die in staat is geweest de klanttevredenheid te vergroten.

Wat is er nodig om burgers meer het gevoel te geven dat een aangifte ertoe doet? Hoe verhogen we onze productiviteit én effectiviteit? Hoe vergroten we de betrokkenheid van niet alleen agenten, maar van alle professionals die werkzaam zijn in de strafrechtketen?

Daar zijn vele antwoorden op mogelijk, maar een van de sleutels kan een radicaal andere financiering zijn. Nu is die nog gebaseerd op getallen, de ongeveer 180.000 casussen op het gebied van Veel Voorkomende Criminaliteit die door politie naar het OM worden gestuurd. Ik ben van mening dat ons werk veel effectiever en betekenisvoller wordt als de focus van de financiering wordt verlegd. Van 'zaak' naar aangever (ruim 800.000) en de wellicht vele miljoenen die in enquêtes hebben aangegeven dat ze slachtoffer zijn geweest van een misdrijf. De mensen waarvoor wij uiteindelijk ons werk doen.

In zo'n systeem zou in elk geval een prikkel moeten zitten om elk slachtoffer van een misdrijf en dus elke aangifte serieus te nemen. Het zou verder moeten stimuleren om na een aangifte als politie, OM, slachtofferhulp, Halt en andere partners veel meer tijd te steken in de vraag wat de meest effectieve stap is (de triage). Dat betekent dat we dus niet alleen een bredere kijk moeten hebben op de opvolging (niet alleen via de strafrechtketen) na een melding of een aangifte, maar ons financieringssysteem ook hierop moeten aanpassen.

Wie de cijfers van de Veiligheidsmonitor 2019 op zich laat inwerken, realiseert zich dat er geen tijd te verliezen is bij het realiseren van een prestatiedoorbraak in de opsporing en de opvolging. Daaruit blijkt dat slechts 32 % van de traditionele delicten wordt gemeld. Dit was minder dan in 2017 (34%) en 2012 (38%). Van alle gevallen van cybercrime is dat percentage niet meer dan 13. Van de aangiftes die wel werden gedaan, zo blijkt uit weer andere cijfers, leidt slechts een kwart tot een 'zaak' die naar het OM wordt gestuurd. En veel te vaak is er vervolgens geen snelle en voor het slachtoffer en de samenleving bevredigende afhandeling. Van de 180.000 onderzoeken die ingestuurd worden naar het loket ZSM wordt in 30% besloten om niet tot vervolging over te gaan en te seponeren (en in 25% van de gevallen wordt meteen een straf opgelegd en de schade aan het slachtoffer gecompenseerd) Alle andere zaken worden doorgestuurd naar de backoffice van het Openbaar Ministerie om uiteindelijk de 'zaak' voor te leggen aan een rechter. We weten dat de stapel 'zaken' daar steeds groter aan het worden is. Nu al ruim 50.000 zaken!

We mogen ons door deze cijfers niet laten ontmoedigen. Het zou ons er juist van moeten overtuigen dat het systeem van opsporing en opvolging echt anders moet. Gelukkig zijn er voorbeelden van hoe dat zou kunnen. Een eerste is de aanpak van winkeldiefstal in Amsterdam en de omliggende gemeenten die dit jaar van start ging. Die richt zich op de zogeheten 'first offenders'. De kern van de nieuwe aanpak is dat als het personeel een winkeldief betrapt, de politie wel ter plaatse komt en beoordeelt of de aanhouding rechtmatig is. Door alle institutionele waarborgen waar de politie rekening mee moet houden is de behandeltijd van een dergelijk klein vergrijp al gauw meer dan 10 uur. Terwijl een bekende verdachte ook in de winkel kan worden afgedaan met een schadevergoeding aan de winkelier van 181 euro. De dader krijgt geen strafblad, maar wordt wel gewaarschuwd dat dit wel het geval is als hij/zij nog eens wordt betrapt. Het zou natuurlijk nog mooier zijn als we deze aanpak kunnen verbreden. Want wat doe je bij daders die al eerder in de fout zijn gegaan? Of als er sprake is van factoren (jongeren die veel spijbelen, een beginnende verslaving, etc.) die vragen om een intensievere aanpak?

Onderwerp
Rond tafel gesprek Opsporing

Datum
5 oktober 2020

Pagina
3 van 3

Het zou dan toch prachtig zijn als we, voor we een stafrecht-traject ingaan, met bijvoorbeeld Halt, jeugdzorg en de reclassering meteen een gesprek aangaan zodat we vanuit de overheid de meest effectieve aanpak kunnen organiseren?

Het grote struikelblok is nu de financiering. Bureau Halt wordt bijvoorbeeld niet betaald voor een deelname aan zo'n traject. Die financiering, met de focus op aantallen cases en organisaties zouden we dus moeten aanpassen (zonder overigens het instrument van de prestatieafspraken met het badwater weg te gooien). We kunnen ons daarbij laten inspireren door de gezondheidszorg. Daar wordt voor patiënten die zich in een ziekenhuis melden een zogeheten Diagnose Behandel Combinatie (DBC) vastgesteld. Daarin staat wat de patiënt op de weg naar herstel aan betaalde zorg nodig heeft en welke zorgverleners daarbij dienen te worden ingeschakeld. Het zou toch prachtig zijn als we hetzelfde konden met een winkeldief die betrap wordt?

Ik moet ook meteen denken aan een geval van internetfraude met kaarten voor het Eurovisiesongfestival. Het slachtoffer had die gekocht bij een niet-officiële website. De zaak werd na de aangifte niet opgepakt. Er waren zo veel andere zaken die prioriteit verdienden en ongetwijfeld speelde er ook een gevoel van 'eigen schuld, dikke bult' mee. Maar het slachtoffer liet het er niet bij zitten. Na een oproep in de sociale media vond hij nog vijf andere gedupeerden die allemaal vanuit hetzelfde IP-adres werden opgelicht. In dit geval hebben mijn collega's er geen zaak voor het OM van gemaakt, maar de man achter het IP-adres wel opgespoord en ervoor gezorgd dat hij het geld terugstortte. Je zou dus de financiering van het werk zo moeten inrichten dat de politie en OM mee kunnen stappen met burgers die zelf een stuk van de opsporing oppakken. Het toepassen van strafvorderlijke bevoegdheden als onderdeel van het herstel van het onrecht.

Vanuit het programma Veiligheid Voorop wordt er al slimmer opgetreden bij de aanpak van huiselijk geweld. Het strafrecht bleek vaak ontoereikend of zelfs totaal inadequaat voor een effectieve aanpak. Regelmatig lukte het niet voldoende wettig en overtuigend bewijs te verzamelen. Bovendien is de achtergrond meestal een sociale problematiek, die zou moeten worden aangepakt, waarvoor een straf geen soelaas biedt. Nu zit de politie bij een acute melding direct met de hulpverlening (de partners in het sociaal domein) om de tafel in een zogenaamd motorkap-overleg om over de gewenste interventie-strategie te praten. Slachtoffers maar ook de samenleving zijn de grote winnaars als we gaan investeren in dergelijke triage. Uit allerlei onderzoeken blijkt dat het recidive cijfer van daders enorm daalt bij een goede interventie.

Ongetwijfeld zal de vraag rijzen of we een dergelijke aanpak, gericht op *alle* slachtoffers, wel aankunnen. Er is toch al een enorme schaarste bij de politie, het OM en eigenlijk ook in het sociale domein? Het antwoord zal dan zijn dat bij al die voorbeelden juist op capaciteit wordt bespaard. Denk alleen maar aan die tien uur die we kwijt zijn aan een winkeldiefstal. Het levert ook (op termijn) geld op omdat snelle interventies zo effectief zijn. Het leidt tot minder recidives bij diefstal en fraude. Het voorkomt jarenlange misère in gezinnen. Kortom: juist de huidige manier van werken leidt tot financiële en maatschappelijke kosten die we niet aankunnen.

Met vriendelijke groet,

Wim van Amerongen
Programmadirecteur Toekomstbestendig Opsporen en Vervolgen